

LITERATORUL

Apare Duminică

— Duminică, 6 Aprilie 1880 —

Abonamentul: pe trei luni 4 lei, pe șase luni 8 lei. — Anunțurile: pe pagina 15 și 16 linia 30 b
Scrisorile nefrancate se refuză. Administrația la Tip. Th. Michalescu.

SUMARUL: — Harpista de Dănil Zamfirescu. — Despre aquarele. — Timon — Povețe către scriitorii tineri de W. Florescu. — Tipuri dispărute: VI Cănușița — Artă versurilor de A. A. Macedonski. — Bibliografie.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

HARPISTA

I

rgia se sfârșise... Eșeau grupe glumețe
De capete aprinse, de ostenite fețe,
Merg'nd să se întinză sub cerul cel senin,
Beți unii de câștiguri, iar alții beți de vin.
În umeda tavernă abia mai rămăsese
Căți-va bețivi de frunte ce dormitau pe mese,
Treți lampe fumegânde, trei calfe de cismai
Și Paola harpista cu ochii săi cei mari.

Cum Paolă, sermană, vii tu din Miramare
Unde-ai cântat *in duo* cu întristata mare
Suspiniul unui val.
Viți astă-zî să 'ți duci harpa prin or și ce tavernă,
'Ţi pleci frumoasa frunte pe or și care pernă,
La or și care bal?...

Din lampa fumegândă scăpând o lungă reză
Pe bucle catalane ușor se 'mprăștiază ..;

1) Noaptea Romane vor urma în numărul viitor, manuscriptul sosindu-ne prea târziu pentru tipograf

Din harpa încântată zburând accente vii
 Spun razei tot misterul cereștei armonii...;
 Din ochii ei, mari lacrimi, din suflet, trist suspin
 Spun notelor murinde omoritorii chin.
 Și-atuncea.. tot mai tare la sîn harpa și-o strânge
 Și plâng coardele mute și însu'și glasul plânge:
 „Spre tine, ah! spre tine, țerm vecinic inverzit,
 „E dusă-a mea gândire de-un dor nemărginit..
 „La tine, golf poetic, cu apele senine,
 „Speranța mea visează.., la tine, tot la tine!
 „Adio cer albastru, ca sufletul, senin,
 „Adio vânt de mare, ca eugeul de lin,
 „Alerg mereu prin lume, dar gândul mă-e 'napoi..
 „Cu voi e fericirea, cu voi..., numai cu voi..
 Și glasul ei se stinge încet... încetinel.

Rembrandt, dacă vre-o dată celebrul teu penel
 Ar fi voit să pue, în umbră delicată,
 Doi ochi plutind albaștrii în lacrimă 'nfocată;
 Orpheu, decă pe tine, smintitul tău amor,
 Te-ar fi făcut să cauți un lung cântec de dor...;
 Orpheu, îți găseai dorul cântat într'o tavernă
 Și tu, Rembrandt, modelul plângând pe-o ne-gră pernă.

Cânta... — De la o masă, o calfă de cismar
 Sculându-se, la dânsa veni cu un pahar:
 „Destul! De două ceasuri ne duci într'un suspin.
 „Mai bine bea... Înceacă-ți suspinul tău în vin.
 „In vin! Ce fericire!... Bea Paola și cântă
 „Ce stai cu ochi-'n lacrimi spășită ca o sfântă?
 „Sărută-mă mai bine; îți dau două gologani..
 — Doi banii pe-o sărutare!.. Doi banii! Pentru doi banii!
 Și'n fața mamei sale va mai veni ca mâin-?
 Doi banii!... — O șoptă'i spune: doi banii azi sunt o pâine,
 Primește! Trist atuncea ca capul ș'î întinde
 Iar el, cizmarul vesel, în brațe-o și coprinde.

Cum Paolă, sormanu, vii tu din Miramare
 Unde-ai cântat *in duo* cu intristata mare
 Suspiniul unui val,
 Vii astăzi să îți duci harpa prin or și ce tavernă,
 Îți pleci frumoasa frunte pe oî și care pernă,
 La oî și care bal?...

O... da, căci sunt pe lume miseri omenești
 Aseuase, fără milă, în pieptul femeiești.

Sunt suflete pe care miseria le perde
Cum perde vântul toamnei un dafin încă verde.

O lacrimă-e-o lume de tainice dureri
Ce sunt și 'n corp și 'n suflet și nu sunt nicăieri;
Un zimbet printre lacrimi e raza cea din soare
Ce vesel se răsfrânge pe-un lung câmp de ninsoare.
Și când gândesc că 'n lume sunt suflete menite
In veșt de blânda rază a nu fi încălzite,
Când văd că sunt ființe ce port pe frunte scris
Eterna suferință și 'n traiu și 'n somn și 'n vis,
Mă 'ntreb de nu'î mai bine aș duce fie-care
Adâncă sa durere pe șesuri sau pe mare,
Spre groapă, sau spre bal?
De nu e drept să moră talente prin taverne
Și ochii mari să plângă, perduți pe negre perne,
In nopți de carnaval...?

II

Cu ochii stinși de vițiu, cu sufletul de rele,
Cu gându 'n cercetare cătând cum să se'nșele,
Iși dau sudoarea frunței pe cărțile murdare
Ș' apoi câștigătorul o da pe-o sărutare.

Călin iubit de soartă și iubitor de vin.
Venise lângă dansa să vadă-un alt Călin
Ce 'n ochii ei cu lacrimi, ușor se oglindea...;
Ș-atuncea îi vrea ochii; el ochii ei îi vrea!
„Ascultă-mă, fetițe, — stai, cântă 'necetinel:
„Al ochi limpezii ca vinul și 'mbătătorii ca el
„Vin vechiu.. Asta se știe... — Dă-mi ochii să'i sărut;
„Îți dau trei bani.. Sau cere cât vrei. — Cât ai cerut?
Ea tace. Gându-o duce, în repedele'i zbor,
Spre casa mamei sale în care vede-un nor.
Din norul de lumină o mână stă întinsă
Poruncitoare, erudă, spre candela cea stinsă.
„Primește — ea zice iute — primește trei gologani...
„De ce nu pot a 'ți vin-le și zilele'mi pe bani!

III

Și când se duce-acasă, cu ziua di'mpreună,
De candela madonei atîrnă o cunună,
Apoi ușor se pleacă pe-a mamei față mută
Și bucele ei albe cu drag i le sărută.
Bétrâna, cum o simte, de sinul ei o strânge
Și plânge, ș-o sărută, și-o 'ntreabă și iar plânge:

„Cum Paolă, sërmano, vii tu din Miramare
 „Unde-ai cântat *în duo* cu intristata mare
 „Suspînul unui val,
 „Vii astă-zî sê 'îi ducî harpa prin orî și ce tavernă,
 „Îî pleci frumoasa frunte pe orî și care pernă,
 „La orî și care bal?
 Iar ea, abia'î respunde, cu vocea ei cea stinsă:
 „Dormi, mamă, dormi în pace, ai candelă aprinsă!
 Duiliu Zamfirescu.

Despre Aquarele

„Literatorul“ a publicat pênă acum patru bucăți intitulate Aquarele. Aceste bucăți sunt „*Lîngă Vatră. — Dați sëracilor. — Contrast. — Copilul.*“ Unele diare ne-a făcut onoarea de a le reproduce, dér am vèzut cu mirare că s'a luat drept o aquarelă bucata noastră, „Plimbare funebră.“ Aceasta ne face sê credem că n'ar fi nenemerit de a esplica acest gen literar, pe care noi l-am introdus în proza romană. O aquarelă este o situațiune *prise sur le vif*: este depingerea pozițiunii în care se găsesc unele persoane la un moment dat și a simțimentelor ce le animă, este un tablou, o fotografie morală. Diferă de un peyzagiu în aceasta că ne arată simțimentele oamenilor, nu acele ce noi înși-ne le punem în natură. „Lîngă Vatră“ este un tip de aquarelă; autorul a găsit în adevăr mijlocul de a ne depinge o situațiune *prise sur le vif*, grație supozițiunii că se uită un călător prin crăpătura ușii, și reflecțiunea călătorului ne dă simțimântul moral. „Plimbarea funebră“ este o succesiune de tablouri; nu este dér o aquarelă, și n'am dat'o ca aquarelă, căci ne am abținut de a o numerota. „Dați sëracilor“ nu este iară-și o aquarelă perfectă, fiind-că necesita'ea subiectului ne-a silit sê punem în mijloc o frază abstractă, care întrerupe tabloul. „Copilul“ are și el defectul de a fi mai mult o convorbire de cât depingerea unei situațiunii. Bucata, de și gingașă, păcătueste ca aquarelă.

Sunt mulți care se cred scriitori, fiind-că îndrugă câte va fraze. Ei nici nu bănuesc că a scri în proză este mult mai greū de cât de a scri în versuri. Ei cred că orî ce sboară se și mănâncă, și că orî ce verb însoțit de un subiect și urmat de câte-va regime, constitueste un titlu literar. Ei nu știu prin ce muncă se-

cretă, prin ce artă savantă (nu le-o vom destăinui astăzi) se dobândește acea armonie care caracterizează începutul atât de curgător și de armonios din „Etiam contra Omnes.“ Cei care așteaptă fie-care număr din „Literatorul“ cu nerăbdarea pizmei, ca să găsească ceva se sfâșie, că dor vor prinde în vr'un mic păcăt pe d. Florescu ori pe d. Macedonski, criticii cari nu știu de cât să se acațe de o vorbă, cari nu pricep nici ce este un plan, nici ce este deosebirea genurilor literare, vor striga că mă laud. I voi lăsa se strige, și voi zice numai: Literatura română nu a posedat de cât pe un singur prozator mare, pe Nicolae Bălcescu, al cărui stil istoric, nutrit de calități și de simțiment, este inimitabil. După dânsul, ca prozator perfect, vine D. Odobescu. Cei-l-alți au câte o pagină care poate trece de frumoasă său care este chiar frumoasă: au pagini frumoase, Ioan Ghica în Convorbiri Economice, une ori Pantazi Ghica, Cogălniceanu, Boliac, C. A. Roseti. Dér acești duoți, au făcut ziaristică politică. Macedonski face în Tipuri Dispărute un *pastiche* reconstituind cu multa măestrie, stilul cel vechiu. Mai putem nota, doue, trei nume, care ênsă nu trebuie căutate în Convorbiri Literare. Pentru mine, din tot ce-am scris nu sunt în adevăr mulțumit pe deplin de cât de acest început de care am vorbit, și care se poate intitula „Apusul Soarelui la Bellevue.“ Sper că această probă de modestie va dezarma pe acei pizmași, pentru care e un adevăr nediscutat că eu nu scriu românește, și voi împinge buna voință pênă a le spune că pentru a face o aquarelă de câte-va linii, trebuie ca d-lor se posede anteu multă inimă, pentru a putea exprima un simțiment delicat, apoi, preciziune și imagină în stil, alegerea apropiată a vorbelor, simțimentul artei, desemnul și coloarea, căci cel ce face o aquarelă se servă de vorbe ca și pictorul de penelul său: amêndoți fac un tablou. În afară de această, trebuie ca nici o vorbă să nu fie o umplutură, ca nici o vorbă să nu se pusă fără a produce un efect. Nimic nu e mai greu de cât a face un lucru ușor și mic. Toată lumea a admirat această concisă idee, concis exprimată în *Paris-Murcie*.

Au secours! — Ton nom? — La Souffrance. —
J'accours. — Ton nom à toi? — La France.

Nimic mai concis, nu-i așa? Și cu toate astea, vorbele „a toi“ sunt o adevărată umplutură. Fără a nega că un stil simplu și naiv și are farmecul său, și această calitate ne-a sedus în debutul d-lui Drăgulescu „Prietenul meu,“ totuși suntem siguri că nu va exista proza română pênă când nă s'o face multă proză lucrată

și prelucrată, ca aquarelele noastre sau ca „*O souvenir din războiul Franco-Prusian*” și notați că am darul de a scrii cu mare înlesnire, *au courant de la plume*, și cu toate astea, stau să lucrez și se prelucrez o frază, eu omul cel mai impațient din lume. Acum trebuie ca cititorii se înțeleagă că ceea-ce unii au luat în „Literaturul” drept îngâmfare și amor propriu nu este de cât rîvna de a dăstăinui în atât secretele artei, în cât chiar d-lor se poată să ne întrecă,—cu timpul și multă muncă,—nu este de cât amorul patriotic al literilor române, și dorința de a vedea o-dată existînd literatura română, care nu poate exista de cât prin executarea literară a d-lor criticaștri și autorași. Nu este o vorbă în stilul atât de prelucrat și cu toate astea atât de lesnicios din „*O souvenir din războiul franco-prusian*, „care se nu îndeplinească efectul dorit. Vom da astă-dîi o nouă probă de modestie, — dăr de modestie adevărată — făcînd înși-ne noi, ceea ce criticii de pe la noi nu vor putea face nici o dată, critica aquarelei intitulată „*Contrastu*.” Mărturisim că n'am dat de cât prima lucrare, rezervând pentru această critică lucrarea cea definitivă. Eată aquarela noastră :

Natura în acea zi strălucea plină de grația primăverii născînde. Aerul era îmbălsămat de mirosurile florilor pe jumătate deschise. Pe marginea cuiburilor lor ascunse în frunziș, păsările cântau. Toată firea tresărea de fericirea de a trăi. Pe o potecă plină de umbră și mister înaintează, însoțit de plînsurile și țipetele mumiî, alaiul unei fete. În aceeași potecă, primise nu de mult, confuză și plină de roșată, dăstăinuirea unui fraged amor. Un tîncr privește alaiul; ochii nu-l plîng, dar jalea e în inima lui. Tristul alaiu trece; el, șezînd pe o piatră, stă nemișcat și-l urmărește cu ochii.

Eată acum critica. Nimic de schimbat în cele două frase de la început. În a treia: trebuie tot d'a-una să se ferească un scriitor de *lor* venind după un genetiv plural;— nu se știe la ce vorbă se rapoartă ascunse, la cuiburi ori la paseri. — Terminațiunea *rea* de trei ori repetată (*firea trăsărea de fericirea*) e *rea* de tot. În trei linii și jumătate vino de trei ori vorba alaiu. *Plin de roșată* vine dupe frumoasa expresie: *plină de umbră*, însă fiind mai sus și *plină de grație*. Eată dar cum trebuie coreasă această aquarelă :

Natura în aceea zi strălucea plină de grația primăverii născînde. Aerul era îmbălsămat de mirosurile florilor pe jumătate deschise. Pe marginea cuiburilor ascunse în frunziș, păsările cântau. Fericită de a trăi, firea întreaga trăsărea. Pe o potecă plină de umbră și mister înaintează, însoțit de plînsurile și țipetele mumiî, alaiul unei fete. În aceeași potecă, primise nu de mult, confuză și roșind, dăstăinuirea unui fraged amor. Un tîncr privește: ochii nu-l plîng; dăr jalea e în inima lui. Tristul alaiu trece: el, șezînd pe o piatră, stă nemișcat și 'l urmărește cu ochii.

Prin aceste mici schimbări, stilul câștigă su'ă la sută. Aș vrea

să învețe importanța unor asemenea critici, acești criticaștri care nu știu a se ocupa de planul, nici de caracterul general al unei opere și care nu știu nici a judeca o operă după regulile genului său literar, dar care, totuși, afectează de a nu se ocupa de aceste mici nimicuri, în care rezidă însă secretul unui styl de efect, căci ei nu cunosc valoarea unei vorbe pusă la locul său, „d'un mot mis a se place.“ Pentru aceea, ei umplu coloanele de vorbe care au pretențiunea de a judeca, dér care, orî care le-ar fi pretențiunea, numai critică nu se poate numi. Vom spune într'un articol deja anunțat „Despre adevărata critică“ care sunt calitățile unui bun critic, și cum au ajuns a fi nemuritori prin articolele lor un Villemain, un Saint Marc Girardin, și mai ales un Sainte-Beuve. În special — pe cei care vor să critice pe un poet — îi trimitem — *fără modestie* — să învețe metoda în critica noastră despre Grigore Alesandrescu și în cea a lui Macedonski despre poezia lui Duiliu Zamfirescu.

B. Florescu.

TIPURI DISPARUTE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CĂNĂRIȚA¹⁾

P'atuncea le punea petec roșu!²⁾

Orî cât de bogate ar fi fost, li 'l cusea frumușel pe rochiî de la cinstita Isprăvnicie, ș'apoî le dedia drumu p'aci 'ncolo.....

I cususe petec și Cănăriței, dér fiind-că D-șeu, 'i dedese p'el ca să 'i treacă de brîu în jos, ea și-l ascundea să nu se vadă ce-mai mic colțuleț. Dér ce o sup'era mai mult nu era tocmai peter cul, arde-l-ar focu, ci dragostea ce prinsese de feciorul unui boe, mare. Și 'i era necaz, fiind-că jurase să nu iubească pe nimeni s'o iubească toți, și se s'ărăcească pe câți or iubi-o.

Că se ținuse de vorbă p'ene în diua de 'l v'eduse, așa 'mî cam dau cu socoteala, pentru că avea casă mare în podul Calișii,³⁾ pe unde apucî la Antim, Butecă și Arnăuți.

Dér giuvaerurile câte le avea!.... Că te puteai uita cu ochii la

1) Acest nume nu e fictiv precum nici persoana ce l'a purtat nu e o ficțiune; de Cănărița 'și-aduce de bună seamă aminte mulți dintre bătrâni.

2) Orî cât de barbar s'ar părea lucrul, el este adevărat; mie însă nu 'mî pare nici mai barbar nici mai retrograd de cât faimoasa măsură polițienească a felinarelor roșii....

3) Strada Craiovei. În cursul serierii mele de tipuri, voiă avea ocaziunea se ar'et de unde această ulișă a p'riimit numele de podul Calișii.

soare și la ele nu te puteai uita!.... De la un rând de vreme
 însă, nu mai vrea se știă de nimic.....

Că era Cănărița amorezată de să mira o lume!....

Iar întru curățenia dragostei i se întărise inima și i se înălța-
 se sufletul, pentru ca se înceapă un trai nou:

Ea, care și risese de iubirea tuturilor, iubea; ea, ai cărei ochi
 verzi și luminoși să aprindeau numai în lumina aurului, simțise
 ochii aprinzându-i-se în lumina altor doi ochi: Ce iubise, dis-
 prețuia; ce disprețuise, iubea!....

Frumoasă ca o cofetură, ai fi crezut că se frânge de 'i strânge-o
 mai tare în brațe;.... Cu vino 'nceace, plăviță în față și cu pèrul
 negru, să fi umblat noue țeri și noue mări, noue ani de-a rândul,
 și tot nu 'i puteai găsi pereche Cănăriței!

Și fiind că nu putea s'o vadă nimeni și se n'o iubească, o iu-
 bise și Drăgușin,⁴⁾ frumosul fecior de boer mare.

Iar în vremea când înfloresc trandafirii și teii, ieși Drăgușin de
 la Cănărița în vèrsatul zorilor, și luna care, cu fața întinsă la
 ei, îi privise toată nopticea prin fereastră, îngălbînise de oste-
 neală, pènè ce albise pe cer ca o rotogoală de hârtie.

Veni și a doua-zi Drăgușin, și doi ani de-a rândul veni, iar
 boierii, ce aveau obiceiul, când ieșeau de la divan, să popoșească
 pe la Cănărița, care 'i cinstea cu câte o vutcă de-a bună, de doi
 ani nu se mai vèzuseră călcându'l prin casă....

Mună a doi gemeni, părea că o iertase și D-deu, atât o fă-
 cuse de norocită!

Dér în al treilea an, tocmai în vremea când se scutur tranda-
 firii și teii, era nunta unui fecior de boer mare la biserica de la
 Sărindar. Și mireasa, în rochiă de Sarasir,⁵⁾ se pleca dinaintea
 altarului zîmbind printre firele betelei mîndrului mire ce o ținea
 de mână și care nu ridica de-asupra 'i ochii lui albaștrii ca o rață
 a cerului.

Iar într'un colț al bisericii plângea o femeică îmbrăcată cu ză-
 branie negră.

Că se scuturase și teii și trandafirii, și Dumnezeu pedepsea pe
 Cănărița.....

4) Numele de *Drăgușin* era foarte întrebuițat în vechime. *Drăgușin*, nu este precum s'ar putea
 crede, un diminutiv al lui *Drăgoș*, ci un nume cu totul deosebit, cu foarte că s'ar putea forma foarte bine
 dintr'ănsul și Diminutivul acestui din urmă.

5) Pânză de fir. Rochiile de *sarasir*, erau rochiile de mirese ale fetelor de boer 'i din vechime. Ele
 costau adesea câte 300 și chiar 500 galbeni, după calitatea firului; acest lux poate părea exagerat;
 dér de se va ține seama că acele rochii erau pe urma întrebuițate la toate ocaziunile mari, se va
 conchide lesne că ei nu era mîndre pe lângă cel de astă-đi când meiele se schimbă pe ste-care zi și
 vând o rochiă pusă la un hal nu se mai pune la altul.

Și pînă la anu, cei două copii gemeni, născuți într'o zi, 'i muriră într'o zi....

Iar bolile veniră plesnind din bice și rânjind din dinți de-o useară de-a 'n picioarele, pace și odihnă nu mai avu, și mâna lui D-țeu rămase apăsată asupra'i pînă la ceasul morții!...

Atunci, d'ér numai atunci, înconjurată de toate fetele s'rance din București, cărora le împărțea m'rgăritarele și diamanticelele ei ce umpleau vre'o trei-zeci de lădițe de chiparos, se zice că fruntea i se înseniua o clipă și că închise ochi zic'nd:

„Mulțumesc-ți ție Doamne, că m'at iertat!“

Dumnezeu o iertase, da. Casele ei 'ns' stau și p'ână astă-zî în podul Calității, pe unde apucă la Antim, p'ărăginate, pustii!.... Prin curte cresc bălăriile și muschiul se agață pe colțurile de ziduri d'erămate; iar prin odăi c'ntă cuev'ile, sboară f'âlfiind lilieci, și luna, prin g'iamurile sparte, se uită 'nauntru a jale, toata nopticea, p'ână ce, îng'älbenind de osteneală, încetul cu încetul, albește pe cer ca o rotogolă de h'artiă....

Al. A. Macedonski.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
T I M O N

Ochii lui Timon se deschid în fine și philanthropia lui se schimbă pe loc în misanthropie: ideia r'ebun'erei aruncă germenele s'eu în mintea lui Timon.

Cu libertatea pen'ei englesă, Shakspeare pune aci o ședință a Senatului, înaintea căruia este chemat Alcibiade, căci, senatorii încep a se teme de influința lui asupra poporului. Ostașul le r'espunde cu dispreț și sumeție, și este condamnat la exil. Alcibiade va deveni complicita r'ebun'erei lui Timon.

Timon invită din nou pe toți amicii s'ei la masă. Aceștia cam roșesc nițel de a se reîntoarce, d'ér se supun la farmecul ce le inspiră starea și încearcă a se justifica. Timon a cărui m'anie abia ș'o poate reține, primește 'ns' complimentele lor cu aerul s'eu obic'nuit p'ână când în fine isbucnește în rugăciunea ce adresează țeilor, și întorc'ndu-se către amicii s'ei, după ce a făcut să se descopere farfuriile, „lingeți căini,“ le țice, și le aruncă apa ferbinte ce era în castroane.

În al patrulea act, misanthropia lui Timon atinge hotarele nebuniei furioase. E în momentul de a p'ărăsi Athena, cărei face al s'eu adio, în contra cărei pronunță cele mai teribile blasfeme. Nu mai vorbește, ci mugește, sc'ârșnește, spumeasă. C'ât de departe suntem de mâniile lui Alcest, mai reținute, mai demne. În Lucian, Timon devine sceptic. Cel engles crede în D-țeu, d'ér într'un D-țeu de r'ebunare pe care 'l invocă în contra Athenei.

O scenă mișcătoare este aceea în care servitorii lui Timon își iau dioa bună de la dânsul: „Purtăm livreaa lui Timon în inima noastră.“ Această vorbă, care face contrast cu conduita nobililor amici ai nefericitului Timon, ne face să dicem cu d'Aubigné că D-jeu

A mis des cœurs de rois aux esprits artisans,
Et aux esprits des rois des cœurs de paysans.

Discursul lui Flavius către servitorii lui Timon odihnește mai ales pe spectatorul ostent de violența celorlalte scene, arătându-i că tot mai sunt în lume oameni cinstiți.

Timon pleacă, însoțit de durerea sa. Toate 'i par rele: nici chiar natura nu-i place. Cere pământului câte-va rădăcini și găsește aur. Aur.... La ce 'i este bun acum? Aurul trebuie să rămâne în pământ. Timon misanthropul se întâlnește prin această gândire cu epicurianul Oraziu. Amândoi cred că aurul e cauza tuturor relelor. Trebuie să rămâne îngropat. Dér Timon nu va persevera în această gândire; societatea în alevăr vrea să-l reatragă la dânsa. Antônia Alcibiade, care a aflat de nenorocirea lui Timon, între două amante, vine se ofere lui Timon mica sa avere. Timon nu este mișcat de această pornire a inimei; primește rău pe Alcibiade, dér înțelegând că urăște Athena ca și dânsul, 'i dă aur, 'i împinge spre răzbunare: „Dute, esterminează, și când furoarea ta se va potoli, să fii estermineat tu însu-ți.“ Aci autorul engles se apropie de modul în care vorbește Timon în discursul ce-l pune în gură rhetorul Libanius.

În acest act apare în mod foarte urăcios femeia care ține atât loc în opera lui Shakspeare, și mai nici unul în Timon. Lysistrata și Timandra cer aur. „Vom face tot ce veți vrea.“ Aristophane ne spune că Timon iubea pe Lysistrata. Lucrul se petrece altmintrelea aci. Timon le dă aur ca ele se învețe vițitul tinerilor athenieni și autorul se desfătă în tablouri puțin decente ce se regăsesc la începutul literaturii franceze, pe care Villon le iubește, de care Regnier roșese dér nu se abține.

Vine Apemandus: „Pentru ce vii aici?— Pentru a te necăji. — Dér e faptul unui mișel sau al unui nebun. Și-ți place acest rol? — Da.“ Cynicul pe care Timon l-a înfruntat în prosperitatea sa, vrea acum să-și răzbune, dér Timon răspunde bărbătește, și-l pune la locul său. Apemandus n'are nimic comun cu Philint. Și Apemandus e un misanthrop, dér diversitatea cauzelor stabilește o mare diferență între el și Timon, precum și între purtarea ambilor. Scena între Celimena și Arsinoe ar putea fi comparată cu aceasta, dér Moliere ne arată o luptă de împunsături femeiești, pe când Shakspeare ne face să asistăm la o boxă.

Idel de marte încep să veni lui Timon, care își prepară epitaful și adresează o ultimă învoacțiune aurului: „Imperiul lumii se aparține bestiei.“ Eată concluziunea acestui caracter.

Aci o scenă găsește loc, care se poate compara cu scena sormanului în don Juan.

Niște tâlhari, auzind că Timon a găsit o comoară, vor a pune mâna pe ea. În fața lui Timon, ei neagă că sunt necinstiti; sunt numai nevoiași. Timon 'i de-jenește, le dice că nu trebuie se roșcase: „Nu puteți fura de cât de la hoți.“ Timon prin această vorbă, se arată predecesorul lui Proudhon. Atunci hoții își-și apară virtutea. „Mai că m'a desgustat de meseria mea laudându-mă-o,“ dice unul și cel-alt: „Nu pôte fi vr'un timp așa de nefericit în cât omul se nu pôta rămânea cinstit.“

Eată că dupe dênș' vine Flavius se ceară stăpînului s'eu să-l servească pentru nimic. Timon se miră: vrea se reziste la niște simțăminte pe care nu mai vrea să le mai cunoască. „N'am avut nic' odată lângă mine vr'un om cinstit.“ Insultat ast-fel, Flavius plânge. Timon se imoacă, 'i dă aur. În van vrea apoi se revie la misanthropie, ordonând lui Flavius de a-și face o casă departe de oameni: Timon și-a dat singur o desmintire. A probat că mai este ce-va care bate într'ensul pentru unul din acești oameni ce urăște.

Finitul lui Timon se apropie, d'ér i se datorește căștigarea partidei. La actul al cincilea, poetul, pictorul sunt gonit' de Timon ca și în Timonul lui Lucian. Senatorii vin să-i ceară cu rugăminte ajutor în contra lui Alcibiade. El 'i chiamă scutul Athenelor. „Nic' odată n'am luat arma în mână,“ dice Timon, și adresându-le un discurs amfигuric și solemn, 'i congediază. Shakspeare nu a uitat istoria clasică a smochinului. După această ultimă excentricitate, croul s'eu se prepară cu maiestate pentru sfârșitul obștesc. „Soare, ascunde rațele tale, domnia lui Timon a trecut.“

După moartea lui, Alcibiade triumphă, face să i se predea inamicii lui Timon, al cărui testament e citit în piața publică. Alcibiade pronunță orațiunea funebră a lui Timon, compusă nu în gustul atât de sobru al Grecilor, și cu toată amplificatiunea ordinară, autorului nostru. Timon își înălțase un mormânt pe malul mării: apele 'l deslipiră de pământ, și făcură dintr'ensul o insulă, ca spre a 'l isola mai bine de omeni.

S'a putut vedea din analysa acestor piese că în Shakspeare nu sunt cum s'a dis scene inutile. Cea mai mică scenă este neapărată, căci ne dă o nouă nuanță a caracterului. Firește că în această operă există fantezie și declamațiune filosofică, d'ér este și un geniu puternic. Caracterul are unitatea sa, și Timon este de sigur una din operile cele mai originale ale teatrului modern. El 'mă apare ca un frate mai barbar d'ér mai energetic al lui Alest.

B. Florescu.

ARTA VERSURILOR

Ciocnirea vocalelor și Consoanelor. — Hiatul. — Mono-silabele

Am arătat în articolul *Despre eliziune*, diferitele cazuri când vocală cu vocală venind în contact se elidează. De astă dată am de stabilit câte-va reguli asupra vocalelor și consoanelor care se întîlnesc fără ênsă a se elida.

I) Este permis a pune în contact vocală cu vocală, atuncea când după ele nu urmează imediat o a treia vocală.

Ast-fel, contactul dintre *o* și *a*, și dintre *e* și *o* din versul ce vom cita, nu produce o nearmonia îndestul de pronunțată pentru a nu se tolera :

„Așa din pomul grijii, pe fruntea'ți gânditoare

„D-e o-ndulate bucle căzut-a o ninsoare.“

II) Este permis a pune în contact chiar trei vocale pe rînd când două dintre ele unindu-se se contopesc și formează împreună o silabă, ca de exemplu în :

„Tinjitoar-ea e-î privire printre umbre rătăcită.“

III) Este ênsă cu totul nepermis și contra armoniei de s'ar pune în contact trei, fără ca două dintre ele să formeze împreună, silabă, ca de exemplu în :

„Par-e a u-rm-a o u-mbră“

Introducerea unor asemenea emistihuri în versuri ar distruge muzica lor, și pentru că pînă astăzi niminî nu 'și-a dat seamă de aceasta, o mulțime de poezii au apărut și apar încă zilnic, pline de vocale ce se țin de mână și se ciocnesc în modul cel mai barbar.

Atât cititorii cât și chiar autorii, simt ne armonia ce semnalăm, dar nici unii nici alții, dându-și seama de efecte nu 'și-au dat șeama și de cauze. Credem că aducem un serviciu și unora și altora : cititorilor, făcîndu'î mai exigenți și autorilor de versuri, punîndu'î în pozițiune de a se putea corecta.

În cât despre ciocnirea consoanelor, ele produc aceleași efect provenit din aceleași cauze, și, le supun la aceleași reguli.

Ast-fel, ciocnirea lui *t* cu *t* sau orî-cărei consoane de același fel, cât și de fel deosebit dă o mare asprime, când sunt imediat urmate de o a treia, ca în :

„Tăcu-t tr-ecă“

séu că în

Stă-nd d-e-o dată etc

Doă consoane ênsă pot veni în contact, mai ales când nu sunt de același fel, ca în :

„Sprinte-n s-are“ etc

Intru cât privește întelnicirea consoanelor de același fel, *t* cu *t*, *n* cu *n*, *s* cu *s* și așa mai încolo, ea nu este permisă de cât cel mult atunci, când cea d'ânteu e precedată și cea de a doua urmată de o vocală, afară numai dacă subiectul nu va comporta aceea ta.

Hiatul: In literature franceză, *hiat* se numește ciocnirea oricărei vocale cu altă vocală atunci când nu se elidează, ca de exemplu în:

„Pe-u à peu, ç-à e-t là, numér-o ou-ze“ etc

In literatura noastră însă cât și in cea Italiană, nu se poate numi *hiat* de cât ciocnirea fără a se elida a două vocale de același fel, ca de exemplu:

„L-a a-l mării glas ușor“

séu ca:

„D-e e-xemplu.“

séu în fine ca:

„Mur-i l-on; o o-dă“ etc

Ciocnirea lui *e* cu *e* nu formează însă in tot d'anna *hiat*. Ast-fel, *e* cu *e*, se pot întelnic orî unde *e* pare a se auzi mai mult *ie* de cât *e*.

Hiatul nu există in:

„D-e e-ste; d-e e-le; nuvel-e e-rau“ etc

De oare-ce, *de este*, se pronunță, *de ieste*, *de ele*, se pronunță de *iele*, *nuvelele erau*, se pronunță *nuvelele ierau* și așa mai încolo.

Litera *ă* venind in contact cu *a* nu formează de cât o jumătate de *hiat*:

„Ca robul ce cant-ă a-mar in robia“

Litera *i* care in unele cuvinte e degenerația lui *a* preschimbat mai anteu in *ă* și la urmă închis cu desevirșire in *i*, nu formează, întelnicindu-se cu *a* séu cu *ă*, aceea ce se numește *hiat*.

In ceia ce privește acuma că geniul limbii noastre se opune a considera ca in limba franceză, ciocnirea oricărei vocale cu o alta, ca *hiat*, rezultă și din limba Italiană.

Dovadă de aceasta, sunt toate versurile Italiane. Eată versuri de Dante, in care, *o* cu *a* se află într'o asemenea atingere:

„Che va dicend-o a-l'anima: sospira“

Intr'un alt vers, tot al lui Dante, *e* se lovește cu *a*:

„Dane, ch-e a-vete l'intellitto d'amore“

Ce este însă și mai mult, este că *hiatul* care in frațuzește nu se tolerează afară de in vr'o trei cazuri, in Italianește și Românește, se poate tolera, însă numai tolera. El trebuie evitat cu îngrijire acolo unde se poate. Excluderea lui desevirșită, este imposibilă.

Pentru a constata cele emise asupra *hiatului* in limba Italiană, voi cita tot versuri de ale lui Dante in carii, într'un foarte scurt spațiu, se află două: Unul de *e* cu *e* și altul de *a* cu *a*.

La vostra nominanza è la color d'erba
 Che vien-e e-va, e quei la discolora
 Per cui ell'esce della terr-a a-cerba.

(Purg. 6)

Pentru limba Română, voiți cita *hiatură* din chiar Heliade :

„La în partele și foloase, l-a a-lte feare nuonă;“

(Mihaida; pagina 16; vers 23)

„Domn, selav, clăcașii, tot un-a : A-veri erau pericol“

(Mih. pag. 8; vers 12)

Dér dacă *hiatul* se poate tolera, de sigur că aceasta, nu îngăduiește ca să nu te scuturi de el pe cât te iartă puterea, și cel puțin, să nu comiți *hiatură* duble. Astfel, nici o dată nu mă voi împăca cu *hiatul* din prima strofă a unei traducțiuni a Lacului. Iată 'l:

„Ancor-a a a-runca.“

Mono-silabele: Chiar de ună-ză am avut ocaziune a vedea efectul ce se poate obține din cuvintele de o silabă, de oare-ce s'a putut citi o întreagă poezie, compusă numai din asemenea cuvinte. În general însă, monosilabele nu dau eufonism versului, și 'l face adesea, aproape imposibil de pronunțat.

Chiar versul lui Heliade pe care 'l citaram de și nu conține de cât două cuvinte monosilabice, este foarte greu la pronunție:

„Domn, selav, clăcașii, tot un-a : A-veri erau pericol.“

În acest vers însă, ne armonia nu provine numai din faptul că cele două cuvinte de la început sunt de o silabă, ci și din acela că patru consoane se țin de mână una după alta:

„Do-m-n s-c-lav“ etc

Ei bine, ceia ce face ne armonia ce rezultă din mai multe cuvinte de o silabă urmându-se, este, din nenorocire, că mai în toate acele cuvinte, consoanele sunt predominante asupra vocalelor.

Ast-fel, un vers în care se introduce monosilabe cu chila, păcătuiește în contra armoniei, și ar fi mai lezne a vorbi cu o peatră în gură de cât a zice versul acela de patru ori pe rând. Desid a se putea pronunța mai repede și de câte-va ori în șir:

„Ți-am spus ce chin în pept il port fără 'ncetare.“ (8 monosilabe)

Monosilabele precipită în tot d'auna versul și în unele cazuri se poate obține prin ele un mare efect, ca de exemplu în versul de mai jos în care monosilabele sunt cerute de subiect, pentru a se arăta repeziciunea unei acțiuni.

„Și stelele pe ceruri s'aprinđ, se sting și per!-“)

Armonia imitativa din celebrul vers francez atât de cunoscut, se datorește de asemenea, nu numai repetițiunii continue a consoanei s, ci și în mare parte, predominanței ce monosilabele posedă într'însul.

„Pour qui sont ces serpents qui sifflent sur sa tete“

1) Vers de d. Stoiciu în poezia *Nalucirea*. Vezi «Literatură» No. 11.

În adevăr, în el găsim opt cuvinte monosilabice și numai două disilabice. În această privință, dăr numai în cazuri când se voiește a se arăta repeziciunea unei acțiuni, sau când se voiește a se obține un efect de armonia imitativă, cuvintele de o silabă, pot să predominieze. În toate celelalte cazuri, a le lăsa să se grămădească, este a îngreua pronunția versurilor fără necesitate și a le lipsi de acel eufonism care le este atât de necesar și care numai de la cuvintele disilabice se poate obține.

Al. A. Mucedonski.

BIBLIOGRAFIA

Mihalda și Infernul au ieșit de sub presă. Este destul a spune că aceste opere sunt ale lui Hellade. Prețul fiecărei broșuri este de un leu nou și s'au tipărit prin inițiativa și îngrijirea d-lui I. I. Heliade Rădulescu, fiul nemuritorului poet. Vor apărea succesiv, în broșuri, toate scrierile aceluia mare geniu.

*
**

Baptista Veleli, acesta este titlul unei noi poeme a distinsului poet G. Barouzi. Am primit această broșură cu multă plăcere. Ea se recomandă mai ales printr'un stil elegant și printr'o versificațiune atât de corectă în cât se apropie foarte mult de o perfecțiune desăvârșită.

*
**

Reverii, elegantă broșură de versuri a d-lui Matheiu Botez, un ténér, a apărut de sub presă. Nu putem s'o recomandăm de cât cu o rezervă desăvârșită. Cu toate elogiașele note ce s'au anexat la această broșură, genul în care scrie d. Botez este foarte ingrat cu poezia, de oare-ce, a devenit de mult comun. Versurile sale nu întrunesc nici o condițiune a versurilor. Timpul însă, care face minunți, poate să facă chiar din d. Botez un poet, îndeplinind ast-fel, aceea ce notele critice de la finele broșurii, se încearcă zadarnic a demonstra. Pentru ca să dăm un exemplu cititorilor noștri de versurile acestui debutant, cât și de felul său de poezia, reproducem pe următoarea din fruntea broșurii. — Ea este adresată: *Dulcineei d-sale*. Eat'o.

«Fire d'aur răsărate coprind un oval de nea
«Peste care viorica tremurândă s'arătă. (fața)
«Toamna când cu flori și fructe, către ceruri a sburat,
«P'ast oval din sinu'i candid, două fragi rumeni a scăpat, (buzele)
«Și când zimbetu'i separă, pentru un minut măcar,
«Pe subț densit, vâl atuncea, prețios mărgăritar.» (dinții)

Ne oprim aici, că atâta și ajunge!

POVEȚE

Către scriitorii tineri

(Urmare și fine)

* Pasiunea vorbește natural prin figură. Dar în poezie un vers poate să fie poetic fără a conține figură.

Le jour ou je la vis pour la première fois

Ce este frumos în acest vers? Nimic mai simplu, mai *proză* și cu toate acestea versul e frumos, căci conține acel ceva ce se numește poezia.

* A critica, este a discerne binele din rău. Fii sigur că o operă nu este nici de tot bună, nici de tot rea. Totul este să știi să te servești de cântar.

* Fugiți de poezia ofticoasă, de școala lacrimelor. Numai unui Lamartine i-a fost dat de a ști să tot plângă. Nu plângeți în versuri, ci arătați ne cum știți a năbuși durerea, cum o desprețuiți. Arătați-ne ori-ce veți vrea, dar nu tot muriți prin metaforă căci mă faceți să rid.

* Sunt curente literare, dar nu știe să domine curentul este peștele care nu cse din apă, nu corabia care comandă Oceanului.

* Un om lipsit de educație nu poate scrie o satiră; satira cere spiritul cel mai fin; glumele unui moșie sunt injurături.

* O rimă slabă poate trece; o gândire slabă trebuie stearsă fără cruțare.

* Nu uita că un mare poet a zis că cea ce un autor crede a fi mărul Hesperidelor, trebuie el să se aștepte a descoperi că nu este decât o legumă.

* Să nu crezi că a scrie în proză e mai lesne de cât de a scrie în versuri; rima, rythmul sunt un frâu pentru idei; libertatea prozilor te poate pierde.

* Puțin, foarte puțin acci-a a căror proză e armonioasă.

* Sunt acum două secol de când La Bruyère își începea cartea cu „Toate sunt dise” și totuși făcu o carte. Un amic al meu adăoga în rîs că nu mai rămâne decât de a le spune pe românește; adică de a exprima aceleași idei în limba noastră.

* Cei care zic că limba noastră nu va putea avea calitatea literare, nu știu ce spun. Ea poate fi și concisă, și pompoasă; ea reproduce și frasa lui Tacit și a lui Cicerone.

* Cărțile cele bune, se le ai ca pe un bătrân amic, ș'adesea se le dai vizită.

* Dacă un sonet, adică 14 versuri, poate fi un cap d'operă, se înțelege că nu lungimea operei face calitatea ei.

* Polileghia e o slăbiciune a minții. Da-ți timpul de a fi scurt.

B. Florescu.